

ضرورت زمینه‌سازی ظهور امام مهدی(ع)

نیاز همیشگی انسان به حجت خدا یا به تعبیر کتاب‌های روایی «اضطرار به حجت» به دلیل نقش‌های بی‌بدیل حجت‌های الهی در هدایت و رشد کمال انسان است.

ظهور در اندیشه امام خمینی(ره)/

ضرورت زمینه‌سازی ظهور امام مهدی(ع)/ نیاز دائمی انسان به حجت خدا

نیاز همیشگی انسان به حجت خدا یا به تعبیر کتاب‌های روایی «اضطرار به حجت« به دلیل نقش‌های بی‌بدیل حجت‌های الهی در هدایت و رشد کمال انسان است.
2. مبانی نظریه

ضرورت زمینه‌سازی برای ظهور امام مهدی(ع) بر مبانی متعددی استوار است که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

1-2. نیاز همیشگی به حجت

در اعتقاد اسلامی، بشر همواره نیازمند هدایتگر است. به همین دلیل، از ابتدای آفرینش انسان تاکنون هیچ‌گاه جهان از پیامبران و امامان هدایتگری که حجت‌های خدا بر بندگانش هستند، خالی نبوده است. بر اساس این اعتقاد، اگر بر روی کره زمین تنها دو نفر باقی مانده باشند، یکی از آنها حجت الهی خواهد بود. دانشوران شیعه این موضوع را تحت عنوان «اضطرار به حجت« (ناگزیری از حجت) مطرح ساخته‌اند.

امام محمد باقر(ع) در این باره می‌فرماید: «به خدا سوگند، خداوند از روزی که آدم(ع) قبض [روح] شد، هیچ سرزمینی را از پیشوایی که [مردم] به وسیله او به سوی خدا هدایت می‌شوند، خالی نگذاشته است. این پیشوا، حجت خدا بر بندگانش است و هرگز زمین بدون امامی که حجت خدا بر بندگانش باشد، باقی نمی‌ماند«.

امام صادق(ع) نیز در همین زمینه می‌فرماید: «تا زمانی که زمین پابرجاست، در آن برای خدای تعالی حجتی است که حلال و حرام را [به مردم] می‌شناساند و [آنها را] به راه خدا فرامی‌خواند. حجت خدا از روی زمین برداشته نمی‌شود مگر تا چهل روز پیش از برپایی رستاخیز. پس آن‌گاه که حجت خدا برداشته شد، در توبه بسته می‌شود و ایمان کسی که پیش از برداشته شدن حجت ایمان نیاورده است، برای او سودی نخواهد داشت«.

نیاز همیشگی به حجت‌های الهی ریشه در این واقعیت دارد که آدمی برای پیمودن مسیر هدایت و دست یافتن به حقیقت هستی همواره نیازمند راهنمایی انسان‌های شایسته‌ای است که از سوی خدای متعال به این منظور برگزیده شده و رسالت هدایت و راهبری آدمیان را برعهده گرفته‌اند.

پرسشی که در اینجا ممکن است مطرح شود این است که با وجود کتاب‌های آسمانی چه نیازی به این انسان‌های برگزیده وجود دارد؟ در پاسخ این پرسش باید گفت: اولاً کتاب‌های آسمانی خود نیازمند مفسر و مبیین هستند و ثانیاً این کتاب‌ها بدون وجود حجت‌های الهی دچار تحریف و تبدیل یا تأویل و تفسیرهای بی‌اساس می‌شوند تا آنجا که حق بر مردم مشتبه شده و انسان‌ها بیش از پیش دچار سردرگمی می‌گردند. از این رو، همواره باید در کنار کتاب‌های آسمانی انسان‌های برگزیده‌ای به عنوان مفسر و مبیین کلام خدا وجود داشته باشد.

قرآن کریم نیز به این واقعیت توجه کرده و رسول گرامی اسلام(ص) را عهده‌دار تبیین و توضیح آنچه بر مردم نازل شده، قرار داده است: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ»؛ و این قرآن را به سوی تو فرود آوردیم تا برای مردم آنچه را به سوی ایشان نازل شده است توضیح دهی، و امید که آنان بیندیشند».

بدیهی است، پس از رسول خدا(ص) هم باید همواره کسانی وجود داشته باشند که با تبیین و تفسیر قرآن مردم را در بیمودن طریق هدایت یاری و آنها را از افتادن به راه‌های انحرافی حفظ کنند.

از برخی مناظره‌های یاران امامان معصوم(ع) با مخالفان خود که محتوای آنها به تأیید امامان رسیده است، نیز می‌توان به چرایی نیاز همیشگی بشر به حجت‌های الهی پی برد. گزارش یکی از این مناظره‌ها را مرور می‌کنیم: «منصور بن حازم گوید: به امام صادق(ع) عرض کردم: همانا خدا برتر و بزرگوارتر از این است که به آفریدگانش شناخته شود، بلکه آفریدگان به خدا شناخته می‌شوند. [آن حضرت] فرمود: راست گفتی. عرض کردم: کسی که بداند برای او پروردگاری است سزاوار است که بداند برای آن پروردگار خشنودی و خشم است و خشنودی و خشم او جز به وسیله وحی یا فرستاده او شناخته نمی‌شود. کسی که بر او وحی نازل نمی‌شود باید که در جست‌وجوی پیامبران باشد و چون ایشان را بیابد بداند که ایشان حجت خدایند و اطاعتشان لازم است.

من به مردم (سنیان) گفتم: آیا شما می‌دانید که رسول خدا(ص) حجت خدا بر آفریدگانش بود؟ گفتند: آری. گفتم: هنگامی که رسول خدا(ص) درگذشت حجت خدا بر آفریدگانش کیست؟ گفتند: قرآن. [گفتم:] من در قرآن نظر کردم و دیدم مرجئه، قدریه و [حتی] زندیقی که به آن ایمان ندارد، در مناظره برای غلبه بر دیگران به آن استدلال می‌کنند، پس دانستم که قرآن بدون قیّم (برپادارنده) حجت نیست و هر چه آن برپا دارنده درباره قرآن بگوید، حق است.

آنگاه به ایشان گفتم: برپادارنده قرآن کیست؟ گفتند: ابن مسعود قرآن را می‌دانست، عمر هم می‌دانست، حذیفه هم می‌دانست. گفتم: تمام قرآن را؟ گفتند: نه، [گفتم:] من کسی را جز علی(ع) ندیدم که بگوید همه قرآن را می‌داند. و هنگامی که در میان مردم چیزی رخ می‌داد که [همه در پاسخ آن در می‌ماندند و به هر کس مراجعه می‌کردند] می‌گفت: نمی‌دانم [تنها او بود] که می‌گفت: می‌دانم. پس گواهی می‌دهم که علی(ع) برپادارنده قرآن، [امام] مفترض الطاعت و حجت بر مردم پس از رسول خدا(ص) بود. هر آنچه او درباره قرآن بگوید حق است. آن‌گاه حضرت فرمود: خدایت رحمت کند».

از این مناظره نیز می‌توان دریافت که کتاب الهی به تنهایی برای هدایت بشر کافی نیست و همواره باید در میان مردم کسی که آشنا به کتاب خداست حضور داشته باشد تا با تبیین و تفسیر آن کتاب، راه هدایت را به انسان‌ها نشان دهد.

نیاز همیشگی انسان به حجت خدا یا به تعبیر کتاب‌های روایی «171#&؛ اضطرار به حجت»؛ چنانکه گفته شد، به دلیل نقش‌های بی‌بدیل حجت‌های الهی در هدایت و رشد کمال انسان است. حجت‌های الهی در اعتقاد شیعه والیان امر، راهنمایان به سوی خدا، جایگاه‌های علم الهی، مفسران وحی، پایه‌های توحید، مایه‌های ثبات و پایداری جهان، وسیله‌های نجات و رستگاری امت، معیارهای تشخیص حق و باطل، بیان‌کننده حلال و حرام الهی و ... هستند.

البته نباید از نظر دور داشت که در برخی روایات به امکان بهره‌مندی مردم از حجت‌های الهی در زمان غیبت سخن به میان آمده است، همچنان‌که مردم از خورشید پشت ابر هم بهره‌مند می‌شوند. ولی روشن است که هرگز بهره‌مندی از حجت‌های الهی در زمان غیبت مانند بهره‌مندی مستقیم از آنها نیست.